Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 11. septembra 2025*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Sociálna politika – Dohovor Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím – Články 2, 5 a 7 – Články 21, 24 a 26 Charty základných práv Európskej únie – Smernica 2000/78/ES – Rovnosť zaobchádzania v zamestnaní a povolaní – Článok 1 – Článok 2 ods. 1 a článok 2 ods. 2 písm. b) – Zákaz diskriminácie na základe zdravotného postihnutia – Nepriama diskriminácia – Rozdielne zaobchádzanie so zamestnancom, ktorý sám nie je zdravotne postihnutý, ale stará sa o svoje zdravotne postihnuté dieťa – Článok 5 – Povinnosť zamestnávateľa vykonať primerané úpravy“

Vo veci C-38/24 [Bervidi] [i],

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Corte suprema di cassazione (Najvyšší kasačný súd, Taliansko) zo 17. januára 2024 a doručený Súdnemu dvoru 19. januára 2024, ktorý súvisí s konaním:

G. L.

proti

AB SpA,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory F. Biltgen, podpredseda Súdneho dvora T. von Danwitz (spravodajca), sudcovia A. Kumin, I. Ziemele a S. Gervasoni,

generálny advokát: A. Rantos,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– G. L., v zastúpení: F. Andretta a M. Parpaglioni, avvocati,

– AB SpA, v zastúpení: D. La Rosa, avvocata,

* Jazyk konania: taliančina.

[i] Názov tejto veci je fiktívny. Nezodpovedá skutočnému menu ani názvu žiadneho z účastníkov konania.

– talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci L. Fiandaca, avvocato dello Stato,

– grécka vláda, v zastúpení: V. Baroutas a M. Tassopoulou, splnomocnení zástupcovia,

– Európska komisia, v zastúpení: D. Recchia a E. Schmidt, splnomocnené zástupkyne,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 13. marca 2025,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolaní (Ú. v. ES L 303, 2000, s. 16; Mim. vyd. 05/004, s. 79), v spojení s Dohovorom Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím, uzavretým v New Yorku 13. decembra 2006 a schváleným v mene Európskeho spoločenstva rozhodnutím Rady 2010/48/ES z 26. novembra 2009 (Ú. v. EÚ L 23, 2010, s. 35, ďalej len „dohovor OSN“).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi G. L. a spoločnosťou AB SpA vo veci, v ktorej táto spoločnosť odmietla G. L. priznať úpravu pracovných podmienok, ktorá by jej umožnila postarať sa o svojho zdravotne postihnutého syna.

Právny rámec

Medzinárodné právo

3 Dohovor OSN v písmene x) preambuly uvádza:

„presvedčené o tom, že rodina je prirodzená a základná jednotka spoločnosti a má nárok na ochranu zo strany spoločnosti a štátu a že osobám so zdravotným postihnutím a ich rodinným príslušníkom by sa mala poskytovať nevyhnutná ochrana a pomoc, ktorá by rodinám umožnila prispievať k tomu, aby osoby so zdravotným postihnutím mohli plne a rovnako využívať svoje práva“.

4 Podľa článku 1 tohto dohovoru s názvom „Cieľ“:

„Cieľom tohto dohovoru je presadzovať, chrániť a zabezpečovať plné a rovnaké využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd všetkými osobami so zdravotným postihnutím a podporovať úctu k ich prirodzenej dôstojnosti.

Osoby so zdravotným postihnutím zahŕňajú osoby s dlhodobými telesnými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo zmyslovými postihnutiami, ktoré v súčinnosti s rôznymi prekážkami môžu brániť ich plnému a účinnému zapojeniu do života spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými.“

5 Článok 2 uvedeného dohovoru s názvom „Vymedzenie pojmov“ v treťom a vo štvrtom odseku stanovuje:

„V tomto dohovore

…

‚diskriminácia na základe zdravotného postihnutia‘ znamená každé robenie rozdielov, vylúčenie alebo obmedzenie na základe zdravotného postihnutia, ktorých cieľom alebo účinkom je narušiť alebo znemožniť uznávanie, užívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti na rovnakom základe s ostatnými; zahŕňa všetky formy diskriminácie vrátane odmietnutia primeraných úprav;

‚primerané úpravy‘ sú nevyhnutné a adekvátne zmeny a prispôsobenie, ktoré nepredstavujú neúmerné alebo nadmerné zaťaženie a ktoré sa robia, ak si to vyžaduje konkrétny prípad, s cieľom zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím využívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými.“

6 Podľa článku 5 dohovoru OSN s názvom „Rovnosť a nediskriminácia“:

„1. Zmluvné strany uznávajú, že všetky osoby sú si rovné pred zákonom a podľa zákona a majú nárok na rovnakú ochranu a na rovnaký úžitok zo zákona bez akejkoľvek diskriminácie.

2. Zmluvné strany zakazujú všetku diskrimináciu na základe zdravotného postihnutia a zaručujú osobám so zdravotným postihnutím rovnakú a účinnú právnu ochranu pred diskrimináciou z akýchkoľvek dôvodov.

3. V záujme presadenia rovnosti a odstránenia diskriminácie zmluvné strany podnikajú všetky primerané kroky na zabezpečenie poskytovania primeraných úprav.

4. Osobitné opatrenia, ktoré sú nevyhnutné na urýchlenie alebo dosiahnutie faktickej rovnosti osôb so zdravotným postihnutím, sa v zmysle tohto dohovoru nepovažujú za diskrimináciu.“

7 Článok 7 tohto dohovoru s názvom „Deti so zdravotným postihnutím“ v odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. Zmluvné strany prijmú všetky nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečia deťom so zdravotným postihnutím plné využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými deťmi.

2. Prvoradým hľadiskom pri každej činnosti týkajúcej sa detí so zdravotným postihnutím je najlepší záujem dieťaťa.“

8 Článok 34 ods. 1 uvedeného dohovoru stanovuje zriadenie Výboru pre práva osôb so zdravotným postihnutím.

Právo Únie

Smernica 2000/43/ES

9 Článok 1 smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. ES L 180, 2000, s. 22; Mim. vyd. 20/001, s. 23), stanovuje.

„Účelom tejto smernice je ustanovenie rámca boja proti diskriminácii na základe rasy alebo etnického pôvodu, so zámerom uplatniť zásady rovnakého zaobchádzania v členských štátoch.“

10 Článok 2 ods. 1 a 2 tejto smernice stanovuje:

„1. Na účely tejto smernice znamená zásada rovnakého zaobchádzania to, že neexistuje žiadna priama alebo nepriama diskriminácia na základe rasy alebo etnickom pôvode.

2. Na účely odseku 1:

a) za priamu diskrimináciu sa považuje prípad, keď sa s jednou osobou z dôvodu rasy alebo etnického pôvodu zaobchádza, zaobchádzalo, alebo by sa zaobchádzalo v porovnateľnej situácii menej priaznivo ako s inou osobou;

b) za nepriamu diskrimináciu sa považuje prípad, ak by v dôsledku navonok neutrálneho predpisu, kritéria alebo zvyklosti bola znevýhodnená osoba určitej rasy alebo etnického pôvodu v porovnaní s inými osobami, iba ak uvedený predpis, kritérium alebo zvyklosť je objektívne odôvodnený legitímnym cieľom a prostriedky na jeho dosiahnutie sú primerané a nevyhnutné.“

Smernica 2000/78

11 Odôvodnenia 6, 12, 20, 21 a 37 smernice 2000/78 uvádzajú:

„(6) Charta základných sociálnych práv pracovníkov spoločenstva[, prijatá na zasadnutí Európskej rady konanom v Štrasburgu 9. decembra 1989,] uznáva dôležitosť boja proti každej forme diskriminácie, vrátane potreby uskutočnenia vhodných opatrení pre sociálnu a ekonomickú integráciu starších a ľudí so zdravotným postihnutím.

…

(12) Preto by sa mala v [Európskom] spoločenstve zakázať každá priama alebo nepriama diskriminácia na základe náboženského presvedčenia alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie vzhľadom na oblasti, na ktoré sa vzťahuje táto smernica. …

…

(20) Vhodné opatrenia, t. j. účinné a praktické opatrenia by sa mali vykonať na prispôsobenie pracoviska zdravotnému postihnutiu, napríklad prispôsobením priestorov alebo úpravou pracovného zariadenia, úpravou pracovného času, rozdelením úloh alebo poskytnutím možností na odbornú prípravu a integráciu.

(21) Pri určovaní, či uvedené opatrenia vedú k nadmernému [neúmernému – *neoficiálny preklad*] zaťaženiu, by sa mali posudzovať najmä vzniknuté finančné a iné náklady, ako aj veľkosť a finančné zdroje organizácie alebo podniku a možnosti získania príspevku z verejných prostriedkov alebo inej pomoci.

…

(37) V súlade s princípom subsidiarity, ustanoveným v článku 5 Zmluvy o ES, cieľ tejto smernice, menovite vytvorenie rovnakých východiskových podmienok v spoločenstve, pokiaľ ide o rovnosť v zamestnaní a povolaní, nemožno postačujúcim spôsobom dosiahnuť na úrovni členských štátov, a preto ho z dôvodu rozsahu a účinku opatrenia možno lepšie uskutočniť na úrovni spoločenstva. …“

12 Podľa článku 1 smernice 2000/78 „účelom tejto smernice je ustanovenie všeobecného rámca pre boj proti diskriminácii v zamestnaní a povolaní na základe náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, s cieľom zaviesť v členských štátoch uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania“.

13 Článok 2 uvedenej smernice, nazvaný „Pojem diskriminácie“, v odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. Na účely tejto smernice sa pod pojmom ‚zásada rovnakého zaobchádzania‘ rozumie, že nemá existovať žiadna priama alebo nepriama diskriminácia založená na ktoromkoľvek z dôvodov uvedených v článku 1.

2. Na účely odseku 1:

a) o priamu diskrimináciu ide, ak sa z niektorého z dôvodov uvedených v článku 1 zaobchádza s jednou osobou nepriaznivejšie ako sa v porovnateľnej situácii zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou;

b) o nepriamu diskrimináciu ide, keď zdanlivo neutrálne ustanovenie, kritérium alebo prax by uviedla osoby určitého náboženstva alebo viery, s určitým zdravotným postihnutím, určitého veku alebo určitej sexuálnej orientácie do nevýhodného postavenia v porovnaní s inými osobami, iba ak:
   i) takýto predpis, kritérium alebo zvyklosť sú objektívne odôvodnené oprávneným cieľom a prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa sú primerané a nevyhnutné alebo
   ii) pokiaľ ide o osoby s určitým zdravotným postihnutím, ak by zamestnávateľ alebo akákoľvek osoba alebo organizácia, na ktorú sa vzťahuje táto smernica, bola povinná podľa vnútroštátnych predpisov vykonať primerané opatrenia podľa zásad obsiahnutých v článku 5, aby eliminovala nevýhody zapríčinené takým predpisom, kritériom alebo praxou.“

14 Článok 3 tej istej smernice, nazvaný „Rozsah“, v odseku 1 písm. a) a c) stanovuje:

„V rámci právomocí delegovaných na Spoločenstvo sa bude táto smernica vzťahovať na všetky osoby, tak vo verejnom ako i v súkromnom sektore, vrátane verejných orgánov vo vzťahu k:

a) podmienkam prístupu k zamestnaniu…;

…

c) podmienkam zamestnania a pracovným podmienkam…“

15 Článok 5 smernice 2000/78 s názvom „Primerané prispôsobenia pre osoby so zdravotným postihnutím“ stanovuje:

„Na uplatnenie zásady rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím sa vykonajú primerané prispôsobenia [úpravy – *neoficiálny preklad*]. Znamená to, že zamestnávatelia vykonajú [prijmú – *neoficiálny preklad*] podľa potreby jednotlivého prípadu vhodné opatrenia, aby umožnili osobe so zdravotným postihnutím vstúpiť [získať prístup k zamestnaniu – *neoficiálny preklad*], zúčastňovať sa [vykonávať ho – *neoficiálny preklad*] alebo postupovať v zamestnaní alebo absolvovať odbornú prípravu, pokiaľ také opatrenia nie sú pre zamestnávateľa neúmerným bremenom [zaťažením – *neoficiálny preklad*]. Toto bremeno nebude neúmerné, ak je dostatočne kompenzované opatreniami existujúcimi v rámci politiky zdravotne postihnutých v danom členskom štáte.“

Talianske právo

16 Článok 2 ods. 1 decreto legislativo n. 216 – Attuazione della direttiva 2000/78/CE per la parità di trattamento in materia di occupazione e di condizioni di lavoro (legislatívny dekrét č. 216, ktorým sa preberá smernica 2000/78/ES o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní a povolaní), z 9. júla 2003 (GURI č. 187 z 13. augusta 2003), v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej, stanovuje:

„Na účely tohto dekrétu… zásada rovnakého zaobchádzania znamená, že nemá existovať žiadna priama alebo nepriama diskriminácia z dôvodu náboženského presvedčenia, viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. Uvedená zásada znamená, že je zakázaná priama alebo nepriama diskriminácia v zmysle nasledujúcej definície:

a) o priamu diskrimináciu ide, keď sa z dôvodu náboženského presvedčenia, viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie zaobchádza s jednou osobou nepriaznivejšie, ako sa v porovnateľnej situácii zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou;

b) o nepriamu diskrimináciu ide, keď zdanlivo neutrálne ustanovenie, kritérium, prax, akt, dohoda alebo konanie by uviedlo osoby určitého náboženstva alebo viery, s určitým zdravotným postihnutím, určitého veku alebo určitej sexuálnej orientácie do nevýhodného postavenia v porovnaní s inými osobami.“

17 Článok 3 ods. 3bis uvedeného legislatívneho dekrétu znie:

„S cieľom zabezpečiť súlad so zásadou rovnakého zaobchádzania s osobami so zdravotným postihnutím sú verejní a súkromní zamestnávatelia povinní prijať na pracoviskách primerané úpravy, ako sú vymedzené v dohovore [OSN] ratifikovanom na základe zákona č. 18 z 3. marca 2009, aby sa osobám so zdravotným postihnutím zaručila úplná rovnosť s ostatnými pracovníkmi. Verejní zamestnávatelia zabezpečia vykonanie tohto odseku bez nového alebo väčšieho zaťaženia verejných financií a s ľudskými, finančnými a nástrojovými zdrojmi dostupnými podľa v súčasnosti účinnej právnej úpravy.“

18 Článok 25 ods. 2bis decreto legislativo n. 198 – Codice delle pari opportunità tra uomo e donna, a norma dell'articolo 6 della legge 28. novembra 2005, n. 246 (legislatívny dekrét č. 198, ktorý upravuje kódex rovnosti príležitostí pre mužov a ženy, v súlade s článkom 6 zákona z 28. novembra 2005, č. 246), z 11. apríla 2006 (GURI č. 125 z 31. mája 2006, riadna príloha č. 133), ktorý nadobudol účinnosť po tom, čo nastali skutkové okolnosti v spore vo veci samej, stanovuje:

„Za diskrimináciu v zmysle tejto hlavy sa považuje každé zaobchádzanie alebo úprava pracovných podmienok alebo pracovného času, ktorá z dôvodu pohlavia, veku, potrieb osobnej alebo rodinnej starostlivosti, tehotenstva, materstva alebo otcovstva, vrátane adoptívnych detí, alebo z dôvodu zadržiavania a výkonu práv, ktoré sú s ním spojené, uvádza alebo môže uviesť pracovníka najmenej do jednej z týchto situácií: a) znevýhodňujúca situácia v porovnaní so všetkými ostatnými pracovníkmi; b) obmedzenie možností zúčastňovať sa na živote alebo rozhodovaní podniku; c) obmedzenie prístupu k mechanizmom kariérneho rastu a postupu."

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

19 G. L. pracovala pre spoločnosť AB so sídlom v Taliansku ako „operátorka stanice". Na základe toho bola zodpovedná za dohľad a kontrolu stanice metra.

20 G. L. opakovane požiadala AB, aby ju trvale pridelila na pracovisko s pevným pracovným časom, pričom požiadala o prípadne nižšiu kvalifikáciu, ktorá by jej umožnila starať sa o maloletého syna, ktorý má vážne zdravotné postihnutie a úplnú invaliditu, žije s ňou a musí absolvovať program starostlivosti v stanovenej popoludňajšej hodine.

21 AB nevyhovela týmto žiadostiam, ale napriek tomu priznala G. L. určité úpravy pracovných podmienok, ktoré spočívali v určení stáleho pracoviska a v priznaní preferenčného pracovného režimu v porovnaní s inými operátormi staníc, ktorí podliehajú striedavým pracovným časom a práci na zmeny.

22 Dňa 5. marca 2019 G. L. podala na Tribunale di Roma (súd v Ríme, Taliansko) žalobu proti spoločnosti AB, ktorou sa domáhala určenia, že odmietnutie jej zamestnávateľa vyhovieť jej žiadosti o trvalú úpravu jej pracovných podmienok bolo diskriminačné.

23 Vo svojej žalobe G. L. navrhovala, aby bola tejto spoločnosti uložená povinnosť, zaradiť ju na trvalé pracovné miesto s pevným pracovným časom rannej zmeny, teda od 8.30 do 15.00 hod., a nariadil jej prijať plán na odstránenie diskriminácie, ktorej je obeťou, ako aj uložil povinnosť nahradiť ujmu, ktorá jej bola spôsobená.

24 Tribunale di Roma (súd v Ríme) zamietol žalobu G. L., ktorá podala proti tomuto rozhodnutiu odvolanie na Corte d'appello di Roma (Odvolací súd Rím, Taliansko). Tento posledný uvedený súd tiež zamietol žalobu z vecného hľadiska, keďže dospel k záveru, že existencia údajného diskriminačného konania nebola preukázaná a že AB v každom prípade vykonala „primerané úpravy", aby zohľadnila záväzky G. L., aj keď išlo o dočasné opatrenia.

25 G. L. následne podala kasačný opravný prostriedok na Corte suprema di cassazione (Najvyšší kasačný súd, Taliansko), ktorý je vnútroštátnym súdom, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.

26 V októbri 2022 bola G. L. prepustená spoločnosťou AB.

27 Vnútroštátny súd usudzuje, že spor vo veci samej otvára otázku, či sa zamestnanec, ktorý sa stará o svoje maloleté dieťa so zdravotným postihnutím, môže na súde dovolávať ochrany pred nepriamou diskrimináciou na základe zdravotného postihnutia, ktorá je priznaná samotným osobám so zdravotným postihnutím vzhľadom na zásady vyplývajúce z rozsudku zo 17. júla 2008, Coleman (C-303/06, EU:C:2008:415).

28 Pripomína, že v tomto rozsudku Súdny dvor rozhodol, že osobná pôsobnosť ochrany pred priamou diskrimináciou na základe zdravotného postihnutia stanovenej touto smernicou sa vzťahuje na zamestnanca, ktorý sám nie je zdravotne postihnutý, ale ktorý sa stará o zdravotne postihnuté dieťa a ktorému poskytuje podstatnú časť starostlivosti, ktorú si vyžaduje jeho stav.

29 Vnútroštátny súd uvádza, že G. L. sa má považovať za „rodinného opatrovateľa“ v zmysle vnútroštátneho práva a že z tohto dôvodu môže využívať daňové a sociálne výhody stanovené talianskym právom, akým je právo vybrať si v čo najväčšej možnej miere miesto výkonu práce, ktoré je najbližšie k jeho bydlisku. Nijaké ustanovenie talianskeho práva však nepriznávalo tomuto opatrovateľovi v čase skutkových okolností vo veci samej ochranu pred diskrimináciou na pracovisku z dôvodu pomoci, ktorú musí poskytnúť svojmu dieťaťu so zdravotným postihnutím.

30 Spresňuje, že to je dôvod, pre ktorý prvostupňový súd zamietol žalobu G. L., keď dospel k záveru, že G. L. nebola oprávnená podať žalobu s cieľom napadnúť diskrimináciu, ktorej bola obeťou. Odvolací súd na základe zásad vyplývajúcich z rozsudku zo 17. júla 2008, Coleman (C-303/06, EU:C:2008:415), usúdil, že rodinný opatrovateľ, ako je G. L., bol oprávnený odvolávať sa na vnútroštátne ustanovenia chrániace zdravotne postihnuté osoby pred diskrimináciou na pracovisku.

31 Vnútroštátny súd sa však domnieva, že z tohto rozsudku jasne nevyplýva, že zásady, ktoré z neho vyplývajú, možno uplatniť na situáciu, v ktorej existuje nepriama diskriminácia voči zamestnancovi, ktorý sa v zmysle vnútroštátneho práva považuje za „rodinného opatrovateľa“.

32 Za týchto podmienok Corte suprema di cassazione (Najvyšší kasačný súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa právo Únie, prípadne aj na základe dohovoru [OSN], vykladať v tom zmysle, že rodinný opatrovateľ maloletého dieťaťa s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorý tvrdí, že bol v dôsledku ním poskytovanej starostlivosti obeťou nepriamej diskriminácie na pracovisku, je oprávnený domáhať sa na súde ochrany pred diskrimináciou, ktorú by samotnej osobe so zdravotným postihnutím, pokiaľ by bola zamestnancom, poskytovala smernica [2000/78]?

2. V prípade kladnej odpovede na [prvú] otázku, má sa právo Únie, prípadne aj na základe dohovoru [OSN], vykladať v tom zmysle, že zamestnávateľ uvedeného opatrovateľa má povinnosť prijať primerané úpravy, aby aj v prospech tohto opatrovateľa zabezpečil dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania v porovnaní s ostatnými pracovníkmi, a to podľa vzoru zaobchádzania stanoveného pre osoby so zdravotným postihnutím v článku 5 smernice [2000/78]?

3. V prípade kladnej odpovede na [prvú otázku a/alebo druhú otázku], má sa právo Únie, prípadne aj na základe dohovoru [OSN], vykladať v tom zmysle, že ‚opatrovateľom‘ na účely uplatňovania smernice [2000/78] sa má rozumieť akákoľvek osoba patriaca do rodinného kruhu alebo fakticky žijúca v spoločnej domácnosti, ktorá sa v tejto domácnosti, hoci aj neformálne, bezplatne, z kvantitatívneho hľadiska značne, výlučne, nepretržite a dlhodobo

stará o osobu, ktorá nie je z dôvodu svojho ťažkého zdravotného postihnutia vôbec sebestačná pri vykonávaní každodenných životných úkonov, alebo sa má právo Únie vykladať v tom zmysle, že predmetné vymedzenie pojmu ‚opatrovateľ' je širšie alebo dokonca užšie než uvedené vymedzenie?"

O návrhu na opätovné začatie ústnej časti konania

33 Podaním doručeným 30. marca 2025 G. L. požiadala na základe článku 83 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora o opätovné začatie ústnej časti konania.

34 G. L. tvrdí, že je potrebné preskúmať dve doplňujúce otázky k otázkam položeným vnútroštátnym súdom, ktoré uviedol vo svojich písomných pripomienkach, a to z dôvodu, že neboli analyzované v návrhoch generálneho advokáta.

35 V tejto súvislosti z ustálenej judikatúry vyplýva, že Súdny dvor v súlade s článkom 83 svojho rokovacieho poriadku môže bez návrhu, na návrh generálneho advokáta alebo tiež na návrh účastníka konania, nariadiť opätovné začatie ústnej časti konania, ak usúdi, že nemá dostatok informácií, alebo že vec má byť rozhodnutá na základe tvrdenia, ku ktorému sa účastníci konania nevyjadrili (rozsudok z 15. septembra 2011, Accor, C-310/09, EU:C:2011:581, bod 19 a citovaná judikatúra).

36 Podľa ustálenej judikatúry sa pritom nemajú skúmať iné otázky, ktoré Súdnemu dvoru predložili účastníci konania vo veci samej, než tie, ktoré sú predmetom návrhu na začatie prejudiciálneho konania predloženého vnútroštátnym súdom (rozsudok z 3. septembra 2015, A2A, C-89/14, EU:C:2015:537, bod 44 a citovaná judikatúra).

37 V dôsledku toho, keďže vnútroštátny súd nepoložil Súdnemu dvoru dve otázky, na ktoré G. L. odkazuje vo svojom návrhu na opätovné začatie ústnej časti konania, tvrdenia uvedené v tomto návrhu týkajúce sa potreby preskúmať tieto dve otázky nie sú dôvodom na opätovné začatie tejto ústnej časti konania podľa článku 83 rokovacieho poriadku.

38 Za týchto podmienok Súdny dvor po vypočutí generálneho advokáta dospel k záveru, že má k dispozícii všetky informácie potrebné na poskytnutie odpovede na otázky položené vnútroštátnym súdom a že oprávnené subjekty uvedené v článku 23 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie sa vyjadrili ku všetkým tvrdeniam nevyhnutným na rozhodnutie prejednávanej veci.

39 Návrh na opätovné začatie ústnej časti konania preto treba zamietnuť.

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

40 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má smernica 2000/78, a najmä jej článok 1, článok 2 ods. 1 a článok 2 ods. 2 písm. b) v spojení s článkami 21, 24 a 26 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta"), ako aj s článkami 2, 5 a 7 dohovoru OSN, vykladať v tom zmysle, že zákaz nepriamej diskriminácie na základe zdravotného postihnutia sa

vzťahuje aj na zamestnanca, ktorý sám nie je zdravotne postihnutý, ale ktorý čelí takejto diskriminácii z dôvodu pomoci, ktorú poskytuje svojmu dieťaťu so zdravotným postihnutím a ktorá mu umožňuje dostať podstatnú časť starostlivosti, ktorú si vyžaduje jeho stav.

41 Na úvod treba pripomenúť, že tak z názvu a z preambuly, ako aj z obsahu a účelu smernice 2000/78 vyplýva, že jej cieľom je stanoviť všeobecný rámec na to, aby každej osobe bola zaistená rovnosť zaobchádzania „v zamestnaní a povolaní“ tým, že sa jej poskytne účinná ochrana proti diskriminácii založenej na niektorom z dôvodov uvedených v jej článku 1, medzi ktoré patrí aj zdravotné postihnutie (rozsudok z 21. októbra 2021, Komisija za zaštita ot diskriminacija, C-824/19, EU:C:2021:862, bod 35 a citovaná judikatúra).

42 V súlade s článkom 3 ods. 1 písm. a) a c) smernice 2000/78 sa táto smernica v rámci právomocí prenesených na Európsku úniu vzťahuje na všetky osoby, tak vo verejnom, ako aj v súkromnom sektore, vrátane verejných orgánov, vo vzťahu okrem iného k podmienkam prístupu k zamestnaniu, ako aj k podmienkam zamestnania a pracovným podmienkam (rozsudok z 21. októbra 2021, Komisija za zaštita ot diskriminacija, C-824/19, EU:C:2021:862, bod 36).

43 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že nepriama diskriminácia, na ktorú poukazuje G. L., vychádza z neexistencie úpravy jej pracovných podmienok, teda v podstate jej pracovného času, na ktorý sa vzťahujú podmienky zamestnania a pracovné podmienky uvedené v článku 3 ods. 1 písm. c) smernice 2000/78.

44 Preto taká situácia, o akú ide vo veci samej, môže patriť do pôsobnosti tejto smernice.

45 Na účely odpovede na prvú otázku treba pripomenúť, že smernica 2000/78 v oblasti, na ktorú sa vzťahuje, konkretizuje všeobecnú zásadu zákazu diskriminácie zakotvenú v článku 21 Charty, ktorá zakazuje akúkoľvek diskrimináciu najmä z dôvodu zdravotného postihnutia (pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. októbra 2021, Komisija za zaštita ot diskriminacija, C-824/19, EU:C:2021:862, bod 32 a citovanú judikatúru). Pokiaľ ide o situáciu vo veci samej, v rámci skúmania tejto prvej otázky treba tiež zohľadniť práva dieťaťa a zdravotne postihnutých osôb, ako sú zakotvené v článkoch 24 a 26 Charty.

46 Okrem toho Únia schválila dohovor OSN, ktorého ustanovenia sú teda od nadobudnutia platnosti tohto dohovoru neoddeliteľnou súčasťou právneho poriadku Únie. Z toho vyplýva, že na tieto ustanovenia sa možno rovnako ako na ustanovenia Charty odvolávať na účely výkladu ustanovení smernice 2000/78 a že táto smernica sa má v čo najväčšej možnej miere vykladať v súlade s týmto dohovorom (pozri v tomto zmysle rozsudky z 11. apríla 2013, HK Danmark, C-335/11 a C-337/11, EU:C:2013:222, body 30 až 32, ako aj z 18. januára 2024, Ca Na Negreta, C-631/22, EU:C:2024:53, bod 41).

47 Ako vyplýva z bodov 27 až 31 tohto rozsudku, vnútroštátny súd sa v podstate pýta, či sa smernica 2000/78 v spojení s článkami 21, 24 a 26 Charty, ako aj s článkami 2 a 5 dohovoru OSN uplatňuje aj na nepriamu diskrimináciu „na základe vzťahu k inej osobe“ založenú na zdravotnom postihnutí voči zamestnancovi, ktorý sa stará o svoje dieťa so zdravotným postihnutím.

48 V prvom rade treba v tejto súvislosti pripomenúť, že Súdny dvor už rozhodol, že smernica 2000/78 zakazuje situáciu priamej diskriminácie „na základe vzťahu k inej osobe“ založenej na zdravotnom postihnutí. Zákaz priamej diskriminácie stanovený v článku 1 a článku 2 ods. 1 a článku 2 ods. 2 písm. a) smernice 2000/78 sa totiž neobmedzuje len na samotné osoby, ktoré sú zdravotne postihnuté. Ak zamestnávateľ zaobchádza, zaobchádzal alebo by mohol zaobchádzať so

zamestnancom, ktorý sám nie je zdravotne postihnutý, menej priaznivo než s iným zamestnancom v porovnateľnej situácii a ak je preukázané, že menej priaznivé zaobchádzanie, ktorého obeťou je tento zamestnanec, sa zakladá na zdravotnom postihnutí jeho dieťaťa, ktorému poskytuje podstatnú časť starostlivosti, ktorú potrebuje, takéto zaobchádzanie je v rozpore so zákazom priamej diskriminácie uvedeným v tomto článku 2 ods. 2 písm. a) (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. júla 2008, Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, bod 56).

49 Skutočnosť, že táto smernica obsahuje ustanovenia smerujúce k špecifickému zohľadneniu potrieb zdravotne postihnutých osôb, neumožňuje prijať záver, že zásada rovnakého zaobchádzania, ktorú zakotvuje, by sa mala vykladať reštriktívne, teda tak, že zakazuje výlučne priamu diskrimináciu založenú na zdravotnom postihnutí a týkajúcu sa výlučne samotných zdravotne postihnutých osôb. Okrem toho odôvodnenie 6 uvedenej smernice uvedením Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva odkazuje na všeobecný boj proti každej forme diskriminácie, ako aj na potrebu uskutočnenia vhodných opatrení na sociálnu a ekonomickú integráciu ľudí so zdravotným postihnutím (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. júla 2008, Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, bod 43).

50 Súdny dvor navyše konštatoval, že ciele sledované smernicou 2000/78, a to cieľ vytvoriť všeobecný rámec boja proti diskriminácii v zamestnaní a povolaní na základe niektorého z dôvodov uvedených v článku 1 tejto smernice, medzi ktoré patrí zdravotné postihnutie, ako aj cieľ uvedený v jej odôvodnení 37, ktorým je vytvoriť priestor pre činnosť, pokiaľ ide o rovnosť v zamestnaní a povolaní, ako aj potrebný účinok tejto smernice, by boli ohrozené, ak by bol obmedzený zákaz priamej diskriminácie stanovený v článku 2 ods. 2 písm. a) tejto smernice len na osoby, ktoré sú samy zdravotne postihnuté, a nevzťahoval sa na situáciu, v ktorej by zamestnanec, ktorý sám nie je zdravotne postihnutý, bol napriek tomu obeťou priamej diskriminácie na základe zdravotného postihnutia svojho dieťaťa (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. júla 2008, Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, body 47 a 48).

51 Prijatie výkladu smernice 2000/78 obmedzujúceho jej uplatnenie len na osoby, ktoré sú samy zdravotne postihnuté, by totiž mohlo zbaviť túto smernicu dôležitej časti jej potrebného účinku a znížiť ochranu, ktorú má zaručovať (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. júla 2008, Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, body 50 a 51).

52 V druhom rade, pokiaľ ide o otázku, či je nepriama diskriminácia „na základe vzťahu k inej osobe“ založená na zdravotnom postihnutí zakázaná aj smernicou 2000/78, treba po prvé uviesť, že v súlade s článkom 2 ods. 1 smernice 2000/78 sa zásadou rovnakého zaobchádzania rozumie, že nemá existovať „žiadna priama alebo nepriama diskriminácia“ založená na ktoromkoľvek z dôvodov uvedených v článku 1 tejto smernice.

53 Okrem toho treba pripomenúť, že cieľom tejto smernice je, pokiaľ ide o zamestnanie a povolanie, bojovať proti všetkým formám diskriminácie na základe zdravotného postihnutia. Zásada rovnakého zaobchádzania zakotvená uvedenou smernicou v tejto oblasti sa totiž uplatňuje nie na určitú kategóriu osôb, ale v závislosti od dôvodov uvedených v jej článku 1. Tento výklad potvrdzuje znenie článku 13 ES, teda ustanovenie predstavujúce právny základ smernice 2000/78, ktoré podobne ako článok 19 ZFEÚ, ktorý ho nahradil, priznávalo Únii právomoc prijať opatrenia na boj proti diskriminácii založenej najmä na zdravotnom postihnutí (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. júla 2008, Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, bod 38). Rovnako znenie odôvodnenia 12 tejto smernice uvádza, že v Únii sa musí zakázať „každá“ priama alebo nepriama „diskriminácia“ na základe zdravotného postihnutia.

54 Okrem toho otázka uznania diskriminácie „na základe vzťahu k inej osobe“ založenej na zdravotnom postihnutí vzniká rovnako, či už ide o priamu, alebo nepriamu diskrimináciu. Najmä okolnosť, že v režime stanovenom smernicou 2000/78 pojem nepriama diskriminácia zahŕňa možnosť odôvodnenia, na rozdiel od pojmu priama diskriminácia, nemá vplyv na prípadnú kvalifikáciu aktu ako diskriminácie „na základe vzťahu k inej osobe“ v zmysle tejto smernice.

55 Z vyššie uvedených úvah vyplýva, že tak znenie článku 2 ods. 1 smernice 2000/78, ako aj cieľ tejto smernice svedčia v prospech zákazu nielen priamej diskriminácie „na základe vzťahu k inej osobe“, ale aj nepriamej diskriminácie „na základe vzťahu k inej osobe“.

56 Po druhé treba zdôrazniť, že Súdny dvor, pokiaľ ide o pôsobnosť smernice 2000/43, ktorej články 1 a 2 majú analogické znenie ako články 1 a 2 smernice 2000/78, odkazom na rozsudok zo 17. júla 2008, Coleman (C-303/06, EU:C:2008:415), už rozhodol, že túto pôsobnosť nemožno vymedziť reštriktívne a že zásada rovnakého zaobchádzania, na ktorú odkazuje táto smernica, sa neuplatňuje na určitú kategóriu osôb, ale podľa dôvodov uvedených v článku 1 tejto smernice, takže sa mala vzťahovať aj na osoby, ktoré napriek tomu, že samy nepatria k rase alebo dotknutej etnickej príslušnosti, sú z niektorého z týchto dôvodov vystavené menej priaznivému zaobchádzaniu alebo znevýhodneniu (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. júla 2015, ČEZ Razpredelenie Bălgarija, C-83/14, EU:C:2015:480, bod 56). Preto, ako v podstate uviedol generálny advokát v bode 36 svojich návrhov, Súdny dvor výslovne konštatoval, že smernica 2000/43 zakazuje nepriamu diskrimináciu „na základe vzťahu k inej osobe“.

57 Po tretie na účely výkladu zákazu diskriminácie v súlade s Chartou treba konštatovať, ako vyplýva zo znenia článku 21 ods. 1 Charty, že všeobecná zásada zákazu diskriminácie, ktorú zakotvuje, zakazuje „akúkoľvek diskrimináciu“ založenú najmä na zdravotnom postihnutí, čím sa zabezpečuje široké uplatňovanie tejto základnej záruky

58 Zákaz diskriminácie zakotvený v článku 2 ods. 2 písm. b) smernice 2000/78 sa má tiež vykladať z hľadiska článku 24 Charty, ako aj jej článku 26. Tento článok 24 týkajúci sa práv dieťaťa vo svojom odseku 1 stanovuje, že deti majú právo na takú ochranu a starostlivosť, ktorá je potrebná pre ich blaho, a v odseku 2 stanovuje, že pri opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepší záujem dieťaťa. Článok 26 Charty zas stanovuje, že Únia uznáva a rešpektuje právo osôb so zdravotným postihnutím využívať opatrenia, ktoré sú určené na zabezpečenie ich nezávislosti, sociálnej integrácie a integrácie v zamestnaní, ako aj účasti na spoločenskom živote (pozri v tomto zmysle rozsudok z 18. januára 2024, Ca Na Negreta, C-631/22, EU:C:2024:53, bod 40 a citovanú judikatúru).

59 Okrem toho článok 21 ods. 1 Charty obsahuje prinajmenšom rovnaké záruky, ako sú záruky stanovené v článku 14 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len „EDĽP“), ktorý sa uplatňuje v spojení s právami a slobodami zaručenými týmto dohovorom, ktoré treba podľa článku 52 ods. 3 Charty zohľadniť ako úroveň minimálnej ochrany (pozri analogicky rozsudok z 3. apríla 2025, Alchaster II, C-743/24, EU:C:2025:230, bod 24).

60 Európsky súd pre ľudské práva však už rozhodol, že diskriminačné zaobchádzanie s osobou z dôvodu zdravotného postihnutia jej dieťaťa, s ktorým má úzke osobné vzťahy a o ktoré sa stará, sa považuje za formu diskriminácie na základe zdravotného postihnutia podľa článku 14

Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (pozri v tomto zmysle rozsudok ESĽP, 22. marca 2016, Guberina v. Chorvátsko, CE:ECHR:2016:0322JUD002368213, bod 79), bez toho, aby sa rozlišovalo, či je táto diskriminácia priama alebo nepriama.

61 Po štvrté, pokiaľ ide o ustanovenia dohovoru OSN, ktorými sa môže riadiť výklad smernice 2000/78, treba pripomenúť, že článok 2 tretí odsek tohto dohovoru stanovuje, že „diskriminácia na základe zdravotného postihnutia“ sa vzťahuje každé robenie rozdielov, vylúčenie alebo obmedzenie na základe zdravotného postihnutia, ktorých cieľom alebo účinkom je narušiť alebo znemožniť uznávanie, využívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti na rovnakom základe s ostatnými; zahŕňa „všetky formy diskriminácie“ vrátane odmietnutia primeraných úprav.

62 Článok 5 ods. 2 uvedeného dohovoru totiž stanovuje, že zmluvné strany zakazujú „akúkoľvek diskrimináciu“ na základe zdravotného postihnutia a zaručujú osobám so zdravotným postihnutím rovnakú a účinnú právnu ochranu pred „diskrimináciou z akýchkoľvek dôvodov“.

63 Pokiaľ ide o článok 7 toho istého dohovoru, ten v odseku 1 spresňuje, že zmluvné strany tohto dohovoru prijmú všetky nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečia deťom so zdravotným postihnutím plné využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými deťmi, a v odseku 2, že prvoradým hľadiskom pri každej činnosti týkajúcej sa detí so zdravotným postihnutím je najlepší záujem dieťaťa.

64 Okrem toho, ako uviedol generálny advokát v bodoch 38 a 39 svojich návrhov, Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím zriadený článkom 34 dohovoru OSN, najmä v rámci právomocí, ktoré mu boli zverené opčným protokolom k tomuto dohovoru z 13. decembra 2006, usudzuje, že povinnosť zakázať akúkoľvek diskrimináciu na základe zdravotného postihnutia, ktorá je stanovená v článku 5 ods. 2 tohto dohovoru, má za cieľ chrániť osoby so zdravotným postihnutím a ich okolie, napríklad rodičov detí so zdravotným postihnutím, a výslovne odkazuje na diskrimináciu „na základe vzťahu k inej osobe“ bez toho, aby ju obmedzoval na priamu diskrimináciu.

65 Z vyššie uvedených skutočností teda vyplýva, že zásada zákazu diskriminácie zakotvená v článku 21 ods. 1 Charty a konkretizovaná v smernici 2000/78 sa vzťahuje aj na nepriamu diskrimináciu „na základe vzťahu k inej osobe“ založenú na zdravotnom postihnutí.

66 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že smernica 2000/78, a najmä jej článok 1, článok 2 ods. 1 a článok 2 ods. 2 písm. b) v spojení s článkami 21, 24 a 26 Charty, ako aj s článkami 2, 5 a 7 dohovoru OSN, sa majú vykladať v tom zmysle, že zákaz nepriamej diskriminácie na základe zdravotného postihnutia sa vzťahuje aj na zamestnanca, ktorý sám nie je zdravotne postihnutý, ale ktorý čelí takejto diskriminácii z dôvodu pomoci, ktorú poskytuje svojmu dieťaťu so zdravotným postihnutím a ktorá mu umožňuje dostať podstatnú časť starostlivosti, ktorú si vyžaduje jeho stav.

O druhej otázke

67 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či v prípade kladnej odpovede na prvú otázku smernica 2000/78, a najmä jej článok 5 v spojení s článkami 24 a 26 Charty, ako aj s článkom 2 a článkom 7 dohovoru OSN, sa majú vykladať v tom zmysle, že zamestnávateľ je povinný na zabezpečenie dodržiavania zásady rovnosti pracovníkov a zákazu nepriamej diskriminácie, uvedeného v článku 2 ods. 2 písm. b) tejto smernice, prijať primerané úpravy

v zmysle tohto článku 5 zamestnancovi, ktorý bez toho, aby bol sám zdravotne postihnutý, poskytuje svojmu dieťaťu so zdravotným postihnutím pomoc, ktorá mu umožňuje dostať podstatnú časť starostlivosti, ktorú si vyžaduje jeho stav.

68 Podľa článku 5 smernice 2000/78 na účely uplatnenia zásady rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím sa vykonajú primerané úpravy, čo znamená, že zamestnávatelia vykonajú podľa potreby jednotlivého prípadu vhodné opatrenia, aby umožnili osobe so zdravotným postihnutím získať prístup, zúčastňovať sa alebo vykonávať alebo absolvovať odbornú prípravu, pokiaľ také opatrenia nie sú pre zamestnávateľa neúmerným zaťažením. Toto bremeno nebude neúmerné, ak je dostatočne kompenzované opatreniami existujúcimi v rámci politiky zdravotne postihnutých v danom členskom štáte.

69 Pokiaľ ide o otázku, či sa tento článok 5 uplatňuje na zamestnanca, ktorý hoci sám nie je zdravotne postihnutý, poskytuje svojmu dieťaťu so zdravotným postihnutím pomoc, ktorá mu umožňuje dostať podstatnú časť starostlivosti, ktorú si vyžaduje jeho stav, treba nepochybne uviesť, že Súdny dvor v bodoch 39 a 42 rozsudku zo 17. júla 2008, Coleman (C-303/06, EU:C:2008:415), rozhodol, že smernica 2000/78 obsahuje určitý počet ustanovení, najmä jej článok 5, ktoré sa uplatňujú len na osoby so zdravotným postihnutím.

70 Vo veci, v ktorej bol vydaný tento rozsudok, sa však návrh na začatie prejudiciálneho konania netýkal pôsobnosti tohto článku ani otázky, ako je to v prejednávanej veci, či na účely zabezpečenia dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania s pracovníkmi a zákazu nepriamej diskriminácie, uvedeného v článku 2 ods. 2 písm. b) smernice 2000/78, sa musia vykonať primerané prispôsobenia v zmysle článku 5 tejto smernice vo vzťahu k zamestnancovi, ktorý sám nie je zdravotne postihnutý, ale stará sa o svoje dieťa so zdravotným postihnutím. Okrem toho ku dňu vyhlásenia uvedeného rozsudku Charta ani dohovor OSN, s prihliadnutím na ktoré sa má vykladať smernica 2000/78, nenadobudli účinnosť ani ich neschválilo Spoločenstvo.

71 Na účely výkladu článku 5 smernice 2000/78 v súlade s Chartou treba v prvom rade pripomenúť, ako je uvedené v bode 58 tohto rozsudku, že články 24 a 26 Charty najmä stanovujú, že deti majú právo na takú ochranu a starostlivosť, ktorá je potrebná pre ich blaho, a že Únia uznáva a rešpektuje právo osôb so zdravotným postihnutím využívať opatrenia, ktoré sú určené na zabezpečenie ich nezávislosti, sociálnej integrácie a integrácie v zamestnaní, ako aj ich účasti na spoločenskom živote.

72 Dohovor OSN v článku 2 treťom odseku výslovne stanovuje, že pojem diskriminácia na základe zdravotného postihnutia zahŕňa všetky formy diskriminácie „vrátane odmietnutia primeraných úprav“. Podľa štvrtého odseku tohto článku „primerané úpravy“ sú „nevyhnutné a adekvátne zmeny a prispôsobenie, ktoré nepredstavujú neúmerné alebo nadmerné zaťaženie a ktoré sa robia, ak si to vyžaduje konkrétny prípad, s cieľom zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím využívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými“. Ako uviedol generálny advokát v bode 53 svojich návrhov, primerané úpravy, ako sú definované v tomto článku 2, sa neobmedzujú na potreby osôb so zdravotným postihnutím na ich pracovisku. Takéto prispôsobenia sa preto musia prípadne priznať aj pracovníkovi, ktorý poskytuje pomoc umožňujúcu tejto osobe so zdravotným postihnutím dostať podstatnú časť starostlivosti, ktorú si vyžaduje jej stav.

73 Článok 7 ods. 1 tohto dohovoru ďalej spresňuje, že štáty, ktoré sú jeho zmluvnými stranami, prijmú všetky potrebné opatrenia, ktorými zabezpečia deťom so zdravotným postihnutím plné využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými deťmi.

V tejto súvislosti bod x) preambuly uvedeného dohovoru výslovne odkazuje na potrebu pomôcť rodinám osôb so zdravotným postihnutím, aby mohli prispieť k plnému a rovnakému využívaniu práv samotných osôb so zdravotným postihnutím. Z toho vyplýva, že zamestnanec musí mať možnosť poskytnúť svojmu zdravotne postihnutému dieťaťu pomoc, ktorú potrebuje, čo pre zamestnávateľa predstavuje povinnosť prispôsobiť pracovné podmienky tohto zamestnanca.

74 Okrem toho v prípade neexistencie takejto povinnosti by zákaz nepriamej diskriminácie zamestnanca „na základe vzťahu k inej osobe“, ktorý poskytuje pomoc svojmu dieťaťu so zdravotným postihnutím, ktorá mu umožňuje dostať podstatnú časť starostlivosti, ktorú si vyžaduje jeho stav, uvedený v bode 66 tohto rozsudku, bol zbavený podstatnej časti svojho potrebného účinku.

75 Z predchádzajúcich úvah vyplýva, že zamestnávateľ je povinný vo vzťahu k takémuto zamestnancovi prijať primerané úpravy v zmysle článku 5 smernice 2000/78 v spojení s článkami 24 a 26 Charty, ako aj s článkom 2 a článkom 7 ods. 1 dohovoru OSN.

76 Pokiaľ ide o druhy primeraných úprav požadovaných od zamestnávateľa takéhoto opatrovateľa, Súdny dvor už rozhodol, že článok 5 smernice 2000/78 v spojení najmä s článkom 2 dohovoru OSN odporúča širokú definíciu pojmu „primerané úpravy“ a že skrátenie pracovného času môže predstavovať jedno z opatrení na úpravy uvedených v tomto článku 5. Za určitých podmienok môže takéto opatrenie predstavovať aj preradenie na iné pracovné miesto (pozri v tomto zmysle rozsudky z 11. apríla 2013, HK Danmark, C-335/11 a C-337/11, EU:C:2013:222, bod 64, ako aj z 10. februára 2022, HR Rail, C-485/20, EU:C:2022:85, bod 43).

77 Preto, ako uviedol generálny advokát v bode 56 svojich návrhov, tieto primerané úpravy musia umožniť prispôsobenie pracovného prostredia osoby so zdravotným postihnutím, aby sa jej umožnilo plné a účinné zapojenie do profesijného života za rovnakých podmienok ako ostatní pracovníci. V prípade, že zamestnanec sám nie je zdravotne postihnutý, ale stará sa o svoje dieťa so zdravotným postihnutím, uvedené opatrenia musia tiež umožniť na ten istý účel prispôsobenie jeho pracovného prostredia.

78 Článok 5 smernice 2000/78 však neukladá zamestnávateľovi povinnosť prijať opatrenia, ktoré by pre neho predstavovali neúmerné zaťaženie. V tejto súvislosti z odôvodnenia 21 tejto smernice vyplýva, že pri určovaní, či takéto opatrenia vedú k neúmernému zaťaženiu pre zamestnávateľa, by sa mali posudzovať najmä vzniknuté finančné náklady, ako aj veľkosť a finančné zdroje organizácie alebo podniku a možnosti získania príspevku z verejných prostriedkov alebo inej pomoci. Navyše možnosť preradiť osobu so zdravotným postihnutím na iné pracovné miesto existuje len v prípade, ak je k dispozícii aspoň jedno voľné pracovné miesto, ktoré by daný pracovník mohol obsadiť (rozsudok z 18. januára 2024, Ca Na Negreta, C-631/22, EU:C:2024:53, bod 45 a citovaná judikatúra).

79 V tejto súvislosti prináleží vnútroštátnemu súdu, aby vzhľadom na predchádzajúce úvahy a na všetky relevantné okolnosti veci samej posúdil, či vyhovenie žiadosti G. L., aby jej bol v súvislosti s daným pracovným zaradením trvale priznaný pevný pracovný čas, predstavoval pre jej zamestnávateľa neúmerné zaťaženie v zmysle článku 5 smernice 2000/78.

80 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na druhú otázku odpovedať tak, že smernica 2000/78, a najmä jej článok 5 v spojení s článkami 24 a 26 Charty, ako aj s článkom 2 a článkom 7 ods. 1 dohovoru OSN, sa majú vykladať v tom zmysle, že zamestnávateľ je povinný na účely zabezpečenia dodržiavania zásady rovnosti pracovníkov a zákazu nepriamej diskriminácie,

uvedeného v článku 2 ods. 2 písm. b) tejto smernice, prijať primerané úpravy v zmysle tohto článku 5 uvedenej smernice vo vzťahu k zamestnancovi, ktorý bez toho, aby bol sám zdravotne postihnutý, poskytuje svojmu dieťaťu so zdravotným postihnutím pomoc, ktorá mu umožňuje dostať podstatnú časť starostlivosti, ktorú si vyžaduje jeho stav, za predpokladu, že tieto úpravy nepredstavujú pre zamestnávateľa neúmerné zaťaženie.

O tretej otázke

81 Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta Súdneho dvora, v prípade kladnej odpovede na prvú alebo druhú otázku, na výklad pojmu „opatrovateľ“ na účely uplatnenia smernice 2000/78.

82 Treba pripomenúť, že potreba dospieť k výkladu práva Únie, ktorý bude pre vnútroštátny súd užitočný, vyžaduje, aby vnútroštátny súd náležite dodržal požiadavky týkajúce sa obsahu návrhu na začatie prejudiciálneho konania a výslovne uvedené v článku 94 rokovacieho poriadku, ktoré má vnútroštátny súd v rámci spolupráce zavedenej článkom 267 ZFEÚ poznať (uznesenie z 3. júla 2014, Talasca, C-19/14, EU:C:2014:2049, bod 21, a rozsudok z 9. septembra 2021, Toplofikacija Sofija a i., C-208/20 a C-256/20, EU:C:2021:719, bod 20, ako aj citovaná judikatúra). Tieto požiadavky sú navyše pripomenuté v bodoch 13, 15 a 16 odporúčaní Súdneho dvora Európskej únie pre vnútroštátne súdy pri podávaní návrhov na začatie prejudiciálneho konania (Ú. v. EÚ C 380, 2019, s. 1), ktoré sú teraz uvedené v bodoch 13, 15 a 16 nového znenia odporúčaní Súdneho dvora Európskej únie pre vnútroštátne súdy pri podávaní návrhov na začatie prejudiciálneho konania (Ú. v. EÚ C, C/2024/6008).

83 Je teda nevyhnutné, ako stanovuje článok 94 písm. c) rokovacieho poriadku, aby návrh na začatie prejudiciálneho konania obsahoval uvedenie dôvodov, pre ktoré sa vnútroštátny súd rozhodol položiť otázku o výklade alebo platnosti určitých ustanovení práva Únie, ako aj súvislosti, ktorú vnútroštátny súd vidí medzi týmito ustanoveniami a vnútroštátnou právnou úpravou uplatniteľnou v spore vo veci samej. Rovnako je nevyhnutné, ako stanovuje článok 94 písm. a) rokovacieho poriadku, aby samotný návrh na začatie prejudiciálneho konania obsahoval aspoň zhrnutie skutkového stavu, na ktorom sa prejudiciálne otázky zakladajú (rozsudok z 13. decembra 2018, Rittinger a i., C-492/17, EU:C:2018:1019, bod 39, ako aj citovaná judikatúra).

84 V prejednávanej veci sa však vnútroštátny súd pýta Súdneho dvora na výklad pojmu „opatrovateľ“, ktorý nie je stanovený v smernici 2000/78, ale ktorý, ako vysvetľuje vnútroštátny súd vo svojom návrhu, zrejme vyplýva z vnútroštátneho práva.

85 Okrem toho návrh na začatie prejudiciálneho konania nijako nevysvetľuje súvislosť, ktorú vidí medzi spresneniami, o ktoré žiada Súdny dvor v rámci svojej tretej otázky, pokiaľ ide o tento pojem „opatrovateľ“ a spor vo veci samej.

86 Z uvedeného vyplýva, že tretia otázka je neprípustná.

O trovách

87 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

1. **Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolaní, a najmä jej článok 1, článok 2 ods. 1 a článok 2 ods. 2 písm. b) v spojení s článkami 21, 24 a 26 Charty základných práv Európskej únie, ako aj s článkami 2, 5 a 7 Dohovoru Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím, uzavretého v New Yorku 13. decembra 2006 a schváleného v mene Európskeho spoločenstva rozhodnutím Rady 2010/48/ES z 26. novembra 2009,**

   sa majú vykladať v tom zmysle, že:

   zákaz nepriamej diskriminácie na základe zdravotného postihnutia sa vzťahuje aj na zamestnanca, ktorý sám nie je zdravotne postihnutý, ale ktorý čelí takejto diskriminácii z dôvodu pomoci, ktorú poskytuje svojmu dieťaťu so zdravotným postihnutím a ktorá mu umožňuje dostať podstatnú časť starostlivosti, ktorú si vyžaduje jeho stav.

2. **Smernica 2000/78, a najmä jej článok 5 v spojení s článkami 24 a 26 Charty základných práv Európskej únie, ako aj s článkom 2 a článkom 7 ods. 1 Dohovoru Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím,**

   sa majú vykladať v tom zmysle, že:

   zamestnávateľ je povinný na účely zabezpečenia dodržiavania zásady rovnosti pracovníkov a zákazu nepriamej diskriminácie. uvedeného v článku 2 ods. 2 písm. b) tejto smernice, prijať primerané úpravy v zmysle tohto článku 5 uvedenej smernice vo vzťahu k zamestnancovi, ktorý bez toho, aby bol sám zdravotne postihnutý, poskytuje svojmu dieťaťu so zdravotným postihnutím pomoc, ktorá mu umožňuje dostať podstatnú časť starostlivosti, ktorú si vyžaduje jeho stav, za predpokladu, že tieto úpravy nepredstavujú pre zamestnávateľa neúmerné zaťaženie.

Podpisy